

ÅRSBERETNING 2017

Innhold

INNLEDNING	Kort om 2017 Om pensjonsordningen Nøkkeltall Årshjul	side 3 side 4 side 5 side 7
STYRETS BERETNING	Årsberetning for 2017 for Pensjonsordningen for apotekvirksomhet	side 10
REGNSKAP OG NOTER	Regnskap Noter	side 14 side 18
REVISJONSBERETNING	Revisors beretning	side 27
INNSIKT	Pensjonsforpliktelser Kapitalforvaltning Vurdering av framtidsutsikter	side 29 side 30 side 32
STATISTIKK	Statistikk	side 35

Kort om 2017

→ Pensjonsordningen for apotekvirksomhet styrket økonomien gjennom 2017.

Styrket soliditet

Kapitalforvaltningen leverte også i 2017 et solid resultat. Den totale avkastningen på pensjonsordningens midler for 2017 ble på 5,12 prosent (verdijustert). Alle aktivaklasser bidro positivt til avkastningen, og spesielt aksjer og eiendom ga et solid bidrag til totalresultatet. Du kan lese mer om dette på side 30.

Premienivået er satt for å balansere ordningen over lang tid, og premiesatsen forble uendret i 2017.

Ved utgangen av året tilfredsstilte bufferkapitalen kapitalbehovet basert på Finanstilsynets stresstest både med moderate stressfaktorer og med ekstreme stressfaktorer. Den finansielle stillingen målt mot stresstestkravet er betydelig bedret gjennom året, og ordningen tilfredsstiller ved utgangen av 2017 solvensbaserte kapitalkrav uten bruk av overgangsordninger.

Økt levealder, lønnsutvikling og strengere lovpålagte kapitalkrav for pensjonskasser er med på å drive kostnadsnivået for ordningen opp. Samtidig er forventningene til avkastning på investeringer fremover moderate. På side 32 kan du lese mer om vurdering av framtidsutsikter.

Økte pensjonsforpliktelser

De totale pensjonsforpliktelsene økte med 286 millioner kroner i 2017. Ett år med pensjonsopptjening for yrkesaktive, en liten vekst av yrkesaktive og pensjonister, kombinert med lønnsøkning og regulering av pensjoner under utbetaling bidro til økningen. Les mer om utviklingen i pensjonsforpliktelsene på side 29.

I 2017 utbetalte Pensjonsordningen for apotekvirksomhet 301 millioner kroner i pensjoner. Pensjonene ble i året som gikk regulert med utgangspunkt i en lønnsvekstfaktor på 1,14 prosent.

Om pensjonsordningen

→ Pensjonsordningen for apotekvirksomhet (POA) forvalter pensjonsrettigheter til ansatte i apotekene i Norge.

Pensjonsordningen for apotekvirksomhet ble opprettet i 1953 og er en lovfestet, kollektiv pensjonsordning. Det vil si at apotekere og fast ansatte i apotek har rett og plikt til medlemskap i pensjonsordningen, dersom de oppfyller vilkårene.

I tillegg til ansatte ved 899 apotek, har ordningen medlemmer fra andre virksomheter som har en nær tilknytning til farmasien, og som har søkt om særskilt medlemskap.

Medlemskap i pensjonsordningen for apotekvirksomhet omfatter alderspensjon, avtalefestet pensjon (AFP) og uførepensjon. Ved dødsfall kan etterlatte ha rett til etterlattepensjon. I tillegg kan man søke om boliglån. Du kan lese mer om hva pensjonsordningen omfatter på nettsidene www.spk.no/apotekordningen.

Administrasjon

Det er nedfelt i Lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet at ordningen skal administreres av Statens pensjonskasse, etter instruks gitt av Arbeids- og sosialdepartementet. Styret for Pensjonsordningen for apotekvirksomhet er ordningens besluttende organ.

Styret ledes av administrerende direktør i Statens pensjonskasse, og har i tillegg fire styremedlemmer med personlige varamenn.

Styret oppnevnes av Arbeids- og sosialdepartementet for fire år om gangen, etter innstilling fra medlemmenes arbeidsgiver og arbeidstakerorganisasjoner. Av de oppnevnte medlemmene skal to representere arbeidsgiverne, mens farmasøytisk og teknisk personale har én representant hver.

Styret 2017

- Leder: **Finn Melbø**
administrerende direktør i Statens pensjonskasse
- **Stein Gjerding**
sjeføkonom i Arbeidsgiverforeningen Spekter
- **Trond A. Teisberg**
forhandlingssjef i Hovedorganisasjonen Virke
- **Renate Messel Hegre**
forhandler i Parat/Farmasiforbundet
- **Greta Torbergesen**
generalsekretær i Norges Farmaceutiske Forening

Nøkkeltall

Nøkkeltall 2017

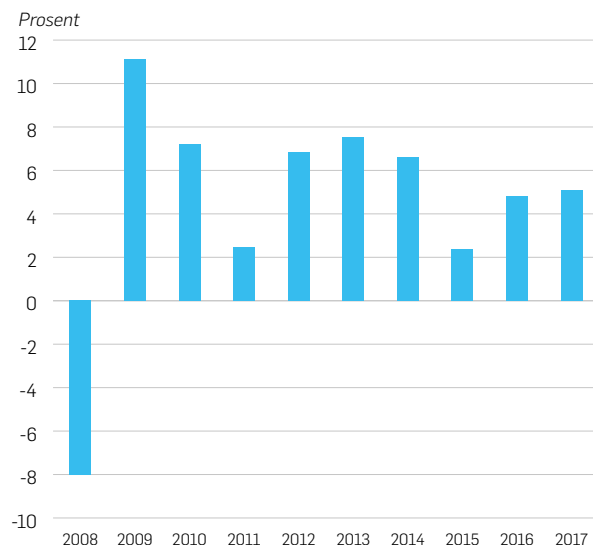
		2017	2016	2015
Medlemsvirksomheter og medlemmer :				
Arbeidsgivere i pensjonsordningen (# apoteker)	Antall	899	868	834
Medlemmer	Antall	20 967	20 288	19 711
Yrkesaktive medlemmer*	Antall	7 704	7 645	7 585
Pensjonister*	Antall	5 338	5 121	4 951
Personer med rettigheter fra tidligere arbeidsforhold**	Antall	7 925	7 522	7 175
Tjenestepensjon :				
Opptjente pensjonsrettigheter	Tusen kroner	7 275 090	6 989 457	6 644 037
Pensjonspremie	Tusen kroner	663 758	648 336	639 870
Utbetalt pensjoner	Tusen kroner	301 205	290 277	279 046
Kapitalforvaltning:				
Fondsmidler i ordningen	Mill. kroner	9 300	8 500	7 800
Årlig avkastning på fondsmidler (verdijustert)	Prosent	5,1	4,8	2,4

* Oppgitt antall er antall per polise. Et medlem kan ha mer enn én polise. F.eks. vil et medlem som mottar delvis uførepensjon fra pensjonsordningen, og arbeider delvis i aktiv stilling, ha to poliser som tilsvarer disse forholdene.

** Arbeider ikke lenger i virksomhet tilknyttet POA, men har pensjonsrettigheter i POA (kalles også oppsatt pensjon).

Kapitalforvaltning

Årlig avkastning

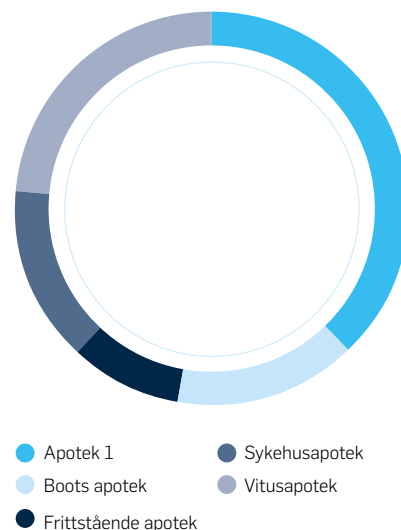
Midlene i ordningen er plassert i omløps- og anleggsobligasjoner, norske aksjer, eiendom, utenlandske aksjer, fond, hedgefond, spesialfond samt utlån til medlemmer.

Forvaltningen ga en verdjustert avkastning på 5,1 prosent i 2017. Snittavkastning siste 10 år er 4,6 prosent.

[Les mer på side 30.](#)

Aktive medlemmer

Antall aktive medlemmer fordelt på kjede

Aktive medlemmer fordelt per kjede

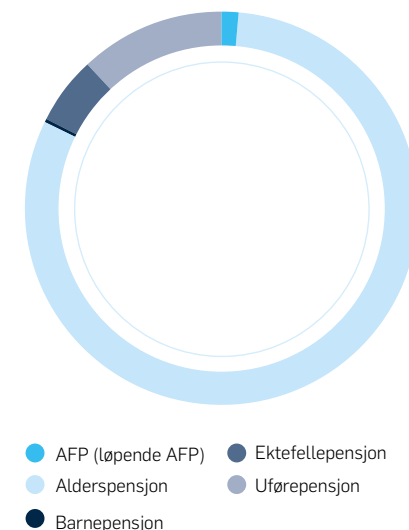
Aktive	Apotek 1	Boots apotek	Frittstående apotek	Sykehusapotek	Vitusapotek
Kvinner	2 635	1 022	577	989	1 580
Menn	288	124	131	132	226
Totalt	2 923	1 146	708	1 121	1 806
Endring fra 2016	111	-55	-92	19	76

Tabellen viser antall aktive medlemmer per kjede og totalt for de frittstående apotekene, fordelt etter kjønn.

[Du finner mer statistikk på side 35.](#)

Pensjon

Opptjente pensjonsrettigheter

Pensjonsordningen for apotekvirksomhet omfatter alderspensjon, AFP, uførepensjon og etterlattepensjon.

Opptjente pensjonsrettigheter (oppgitt i tusen kroner)

AFP (løpende AFP)	120 625
Alderspensjon	5 866 183
Barnepensjon	15 625
Ektefellepensjon	419 990
Uførepensjon	852 667
Totalt	7 275 090

Opptjente rettigheter i ordningen økte med 286 millioner kroner fra 31.12.2016 til 31.12.2017. Alderspensjon utgjør 80 prosent av de totalt opptjente rettighetene på 7 275 millioner kroner.

[Les mer på side 25.](#)

Årshjul 2017

Via nyhetsbrev på e-post (kundebrev) får kontaktpersoner hos arbeidsgiverne informasjon om økonomiske leveranser, endringer i regelverk samt praktisk informasjon om pensjonering, kurstilbud o.l. Det ble sendt ut fem nyhetsbrev per e-post i 2017.

JANUAR

- Seks virksomheter som var særskilt innlemmet i pensjonsordningen meldte seg ut med virkning fra 1.1.2017.
- Vi sendte ut kundebrev til kontaktpersoner hos arbeidsgiverne. Dette er nyhetsbrev som sendes på e-post. Vi informerte om at økonomiske leveranser distribueres digitalt, og ikke lenger per brev.
- Arbeids- og sosialdepartementet ga Forskningsrådet i oppdrag å evaluere pensjonsreformen, som ble iverksatt fra 2011. Evalueringen (EVAPEN) skal være fram til 2018.

FEBRUAR

- Søknadsskjema for AFP på papir ble erstattet av et digitalt skjema. Medlemmer skal nå søke om AFP sammen med arbeidsgiver i et utvidet pensjonsmeldingsskjema.
- I kundebrev til kontaktpersoner hos arbeidsgiverne informerte vi om nytt søknadsskjema for AFP og kurstilbudet for 2017.
- Utredning om folketrygdens ytelser til etterlatte ble sendt på høring.

MARS

- Perspektivmeldingen ble lagt fram for Stortinget. Meldingen setter søkelyset på viktige utfordringer for videreføringen av de norske velferdsordningene.

MAI

- Grunnbeløpet i folketrygden økte fra 92 576 til 93 634 kroner fra 1. mai 2017. Dette er en økning på 1 058 kroner, som tilsvarer 1,14 prosent.
- Pensjonene i POA ble regulert med virkning fra 1. mai 2017. Reguleringen tok utgangspunkt i veksten i grunnbeløpet i folketrygden
- Årsrapport 2016 publiseres på POAs nettsider.

JUNI

- Vi sendte ut kundebrev til kontaktpersoner hos arbeidsgiverne med informasjon om bla. pensjonsregulering og praktiske tips ved bytte av lønssystem.
- Nye regler for arbeidsavklaringspenger (AAP) fra folketrygden ble vedtatt. Reglene trer i kraft 01.01.2018.
- Første rapport fra Forskningsrådets evaluering av pensjonsreformen (EVAPEN) konkluderte med at reformen fungerer slik politikerne håpet.

Årshjul 2017

HARALD ESPELI PENSJONSLØFTET Statlige tjenestepensjoner gjennom 200 år

Boka «Pensjonsløftet» ble utgitt i november 2017 i forbindelse med Statens pensjonskasses 100-årsjubileum. Boka er resultatet av et forskningsprosjekt ved BI, som har hatt som mål å beskrive etablering og utviklingen av den offentlige tjenestepensjonen, og dens betydning. Pensjonsordningen for apotekvirksomhet, som i 1953 ble etablert i grenseflaten mellom statlig og privat sektor, omtales også i boken.

JULI

- 1. juli var det 100 år siden Statens pensjonskasse ble etablert. SPK har administrert Pensjonsordningen for apotekvirksomhet siden POA ble etablert i 1953.
- Det felleseuropeiske regelverket European Market Infrastructure regulation (EMIR) trådte i kraft i Norge 1. juli. Regelverket berører alle foretak som handler med derivatkontrakter.

SEPTEMBER

- Arbeids- og sosialdepartementet sendte forslag til nye samordningsregler for offentlig tjenestepensjon på høring. Høringsforslaget omfatter også pensjon fra POA for de som er født 1954 og senere.

OKTOBER

- Vi gjennomførte etteroppgjør for de som mottok uførepensjon i inntektsåret 2016. I likhet med etteroppgjør for AFP-pensjonister, som gjennomføres på våren, skaper dette pågang på kundesenteret.

NOVEMBER

- Boka «Pensjonsløftet Statlige tjenestepensjoner gjennom 100 år» ble lansert. Boka er resultatet av et forskningsprosjekt i regi av Statens pensjonskasse og Handelshøyskolen BI i anledning 100-års jubileet til SPK. Også POAs historie er omtalt i boken.
- Kundene mottok premieprognose for 2018.
- I kundebrev til kontaktpersoner hos arbeidsgiverne informerte vi blant annet om ny og bedre funksjonalitet i tjenesten «Min virksomhet».

DESEMBER

- Arbeids- og sosialdepartementet er enige med partene i arbeidslivet om å starte en avsluttende prosess for å etablere en pensjonsløsning for offentlig ansatte født i 1963 og senere.
- LO og NHO la fram en evalueringsrapport om avtalefestet pensjon (AFP) i privat sektor.
- Vi sendte ut faktura for 4. termin 2017 inkl. avregning 2017. Etter tilbakemelding fra kundene la vi om slik at de får avregning for året 2017 i desember.

Styrets beretning

Årsberetning 2017

for pensjonsordningen for apotekvirksomhet

→ **Pensjonsordningen for apotekvirksomhet (POA) oppnådde i 2017 et resultat på 286 millioner kroner. Tidsvektet avkastning for totalporteføljen var på 5,1 prosent. Pensjonsordningens soliditet er styrket gjennom 2017.**

Pensjonsordningen administreres av Statens pensjonskasse, Oslo. Ved utgangen av 2017 har pensjonsordningen tre mannlige ansatte. Alle ansatte er kapitalforvaltere. Den løpende oppfølgingen av ansatte skjer gjennom Statens pensjonskasse.

Det skal ikke forekomme forskjellsbehandling på grunn av kjønn, rase, alder eller etnisk bakgrunn i POA.

Pensjonsordningen har retningslinjer for etisk ansvarlige investeringer. Retningslinjene er utformet med utgangspunkt i retningslinjer for Folketrygdfondet (Statens pensjonsfond – innland). Videre legger pensjonsordningen også KLPs liste over ekskluderte selskaper til grunn for hvilke enkeltelskaper pensjonsordningen ikke skal investere i.

Styret bestod pr. 31.12.2017 av 5 medlemmer. Styret ledes

av administrerende direktør i Statens pensjonskasse. De øvrige styremedlemmene representerer Hovedorganisasjonen Virke, Arbeidsgiverforeningen Spekter, Norges Farmaceutiske Forening og Farmasiforbundet. Styret i pensjonsordningen har gjennom året hatt 6 styremøter og behandlet 50 saker.

Pensjonsordningen driver ikke virksomhet som påvirker det ytre miljø.

Medlemmer, inn- og utbetalinger

Ved utgangen av 2017 var ansatte ved 899 apotek medlemmer i pensjonsordningen. Dette er en økning på 31 apotek fra 2016. Pensjonsordningen omfatter også medlemmer som ikke er ansatt ved apotek, men som er ansatt i andre stillinger knyttet til farmasien. Det var i alt 7 704 aktive medlemmer og 5 338 pensjonister. Det er i 2017 innbetalt i alt 659 millioner kroner i premier mot 628 millioner kroner i 2016. Videre er det utbetalt 301 millioner kroner i pensjoner mot 290 millioner kroner i 2016. Fakturert, men ikke innbetalt premie, utgjør i alt 177 millioner kroner ved årsskiftet.

I 2017 ble det innbetalt 53 millioner kroner fra virksomheter som meldte seg ut av pensjonsordningen med virkning fra 1.1.2017. Innbetalingen gjelder beregnet engangsopp-

gjør for fremtidig regulering av medlemmenes rettigheter, fratrasket virksomhetenes beregnede andel av overdekningen i pensjonsordningen.

Premiesatsen har i 2017 vært 18,1 prosent. Premien fordeles mellom arbeidstakere og arbeidsgivere. Arbeidstakerne har betalt en premie på 3,4 prosent av pensjonsgrunnlaget, mens arbeidsgiverne har betalt en premie på 14,7 prosent.

Pensjonene ble i 2017 regulert med utgangspunkt i en faktor på 1,14 prosent. På samme måte som i folketrygden trekkes en fast faktor på 0,75 prosent fra ved reguleringen av de fleste pensjonene. Dette ga en økning i samlet pensjon på minimum 0,38 prosent.

Finansiell risiko

Styret har vedtatt en investeringsstrategi som setter rammer for hvilken risiko som kan tas, og hvilke typer investeringer som kan foretas. Strategien innebærer at kapitalen plasseres ut fra et langsiktig perspektiv og med moderat risiko. Pr. 31.12.2017 var andelen aksjer, aksjefond, hedgefond og spesialfond 12 prosent av den totale kapitalen. Dette er samme andel som i 2016. Investeringsstrategien og fullmaktstrukturen gir etter styrets vurdering god kontroll med forvaltningen av ordningens midler.

Det har vært ett forfall av anleggsobligasjoner i 2017. Porteføljen av anleggsobligasjoner utgjør ved utgangen av året 17 prosent av den totale kapitalen. Andelen er økt med 2 prosentpoeng sammenlignet med året før. Løpende avkastning fra denne porteføljen er om lag 4,2 prosent.

Forsikringsrisiko

Risikostyringen på investeringssiden og risikostyringen knyttet til de forsikringstekniske avsetningene ses i sammenheng. De forsikringstekniske avsetningene er forpliktelser med lang tidshorisont. Generelt bør derfor også kapitalen plasseres ut fra et langsiktig perspektiv.

Det forsikringstekniske oppgjøret for 2017 er basert på beregningsgrunnlaget K2005 med beregningsrente på 3 prosent. Det er gjort tillegg for 15 prosent sikkerhetsmargin for dødelighet i forhold til tariffen K2005. Uføreforutsetningen er basert på beregningsgrunnlaget K1963 styrket med en faktor på 2,5.

Resultat

Årets resultat viser et overskudd på 286 millioner kroner. Netto resultat knyttet til finansielle eiendeler er positivt med 445 millioner kroner. Dette inkluderer endring i urealiserte gevinster og tap. Alle aktivklasser har gitt positive bidrag til avkastningen for 2017 som helhet.

Det er avsatt urealiserte kursgevinster på 203 millioner kroner til kursreguleringsfondet i 2017. Dette har redusert resultatet i 2017 tilsvarende.

Det er bokført en økning i pensjonsforpliktelsene (premiereserven) i 2017 på totalt 286 millioner kroner. Vekst i bestanden av både yrkesaktive, pensjonister og medlemmer med oppsatt rett, samt lønnsøkning og regulering av løpende pensjoner bidrar til økningen i forpliktelsene.

Årets overskudd på 286 millioner kroner avsettes til annen opptjent egenkapital.

Økonomisk stilling

Pensjonsordningen har pr. 31.12.2017 en total kapital på 9 562 millioner kroner. Av den totale kapitalen er ca. 73 prosent plassert i obligasjoner, 12 prosent i aksjer, aksjefond, hedgefond og spesialfond, 11 prosent i bygninger og faste eiendommer, 1 prosent i utlån, 1 prosent i bankinnskudd, mens øvrige balanseposter utgjør 2 prosent.

Pr. 31.12.2017 utgjør annen opptjent egenkapital 1 554 millioner kroner. Dette er en økning på 252 millioner kroner fra 2016. Pensjonsordningen har beregnet solvensmarginkrav i henhold til kravene som gjelder for private pensjonskasser. Pr. 31.12.2017 utgjør beregnet solvensmarginkrav 255 millioner kroner. Solvensmarginkravet skal dekkes innenfor annen opptjent egenkapital.

Ordningens frie egenkapital består av annen opptjent egenkapital utover solvensmarginkravet. Den frie egenkapitalen utgjør i alt 1 299 millioner kroner ved årets utgang. Dette er nødvendig buffer for å stå imot tilfeldig risiko som ikke er dekket av premien. Bufferen tilsvarer 13,6 prosent av totalkapitalen. Den frie egenkapitalen utgjorde i alt 1 058 millioner kroner ved utgangen av 2016. Dette tilsvarte 12,1 prosent av totalkapitalen.

Pr. 31.12.2017 er det avsatt 553 millioner kroner i netto urealiserte kursgevinster til kursreguleringsfond. Kursreguleringsfondet er en buffer mot eventuelle fremtidige kursfall.

Pensjonsordningen beregner kapitalbehov basert på Finanstilsynets stresstester etter lignende regler som gjelder for private pensjonskasser. Stresstestene viser ordningens evne til å tåle tap uten at det truer ordningens videre drift.

Bufferkapitalen styrket seg gjennom 2017. Avkastning på verdipapirporteføljen bidro sammen med innbetalte premier til denne styrkingen. Avkastningen (tidsvektet) på 5,1 prosent i 2017 er bedre enn sammenlignbar referanseindeks, og også bedre enn det som ble lagt til grunn ved inngangen til året.

Oppsummering

Årsregnskapet er utarbeidet under forutsetning om fortsatt drift. Pensjonsordningen har pr. 31.12.2017 foretatt forsikringsmessige avsetninger i samsvar med lov av 26. juni 1953 nr. 11 om Pensjonsordning for apotekvirksomhet.

Årsregnskapet for Pensjonsordningen for apotekvirksomhet gir etter styrets oppfatning tilfredsstillende informasjon for å bedømme resultatet av pensjonsordningens

virksomhet i 2017 og den økonomiske stillingen ved utgangen av året.

Bufferkapitalen er styrket gjennom året og tilfredsstillende pr. 31.12.2017 kapitalbehovet basert på Finanstilsynets stresstest med moderate stressfaktorer. Testen hvor bufferkapitalen måles mot ekstreme stressfaktorer, viser også en tilfredsstillende finansiell stilling. Lave rentenivåer, sammen med veksten i pensjonsforpliktelsene er imidlertid

en utfordring for Pensjonsordningen for apotekvirksomhet og for bransjen generelt.

Styret anser at den økonomiske stillingen ved årsskiftet er tilfredsstillende. Sammen med den vedtatte investeringsstrategien mener styret dette gir et tilfredsstillende grunnlag for å møte de utfordringer som bransjen står overfor. Forutsetningen om fortsatt drift er således til stede.

Oslo, 23. mars 2018

Finn Melbø (leder)

Stein Gjerding

Greta Torbergson

Trond Teisberg

Renate Messel Hegre

Regnskap og noter

Resultatregnskap 2017

	Note	2017	2016
TEKNISK REGNSKAP			
Premieinntekter			
Premieinntekter	16	663 757 581	648 380 407
Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen			
Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler		186 851 908	161 413 082
Netto driftsinntekt fra eiendomsfond		7 694 566	46 844 245
Verdiendringer på investeringer		202 875 276	-144 223 417
Realisert gevinst og tap på investeringer		26 450 682	304 895 222
Sum netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	20	423 872 432	368 929 133
Forsikringsytelser			
Utbetalte pensjoner	17	301 205 259	290 277 056
Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser			
Endring i premiereserve	11	285 633 000	345 419 000
Endring i særskilte forpliktelser		-8 788 372	0
Endring i kursreguleringsfond		202 730 668	-143 026 860
Sum resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser	21	479 575 296	202 392 140
Forsikringsrelaterte driftskostnader			
Forvaltningskostnader	18	23 944 651	23 843 031
Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader	19	17 165 605	16 378 856
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader		41 110 257	40 221 887
Resultat av teknisk regnskap		265 739 202	484 418 457

	Note	2017	2016
IKKE-TEKNISK REGNSKAP			
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen			
Renteinntekter og utbytte mv. på finansielle eiendeler		9 488 794	7 580 474
Netto driftsinntekt fra eiendomsfond		390 749	2 199 956
Verdiendringer på investeringer		10 302 499	-6 773 193
Realisert gevinst og tap på investeringer		1 343 230	14 318 854
Sum netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	20	21 525 272	17 326 092
Andre inntekter			
Renteinntekter bankinnskudd drift		213 300	982 490
Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen			
Forvaltningskostnader	18	1 222 624	1 037 383
Resultat av ikke-teknisk regnskap		20 515 948	17 271 199
Totalresultat		286 255 150	501 689 656
Overføringer og disponeringer			
Avsatt til/overført fra(-) annen opptjent egenkapital	13, 14, 21	286 255 150	501 689 656
Sum disponeringer		286 255 150	501 689 656

Balanse / Eiendeler

	Note	31.12.2017	31.12.2016
EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN			
INVESTERINGER			
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost			
Obligasjoner som holdes til forfall	2	62 132 533	31 640 070
Bolig- og forretningslån	3	3 597 442	2 722 644
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost		65 729 975	34 362 714
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
Aksjer og andeler	4, 7	83 961 281	46 217 284
Obligasjoner	5, 7	201 661 670	119 685 130
Finansielle derivater	6, 7	0	0
Bankinnskudd		2 738 128	7 298 873
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi		288 361 078	173 201 288
Sum investeringer i selskapsporteføljen		354 091 053	207 564 001
Fordringer			
Kundefordringer	9	177 709 204	173 112 502
Fordring meglere		6 344 221	172 858 000
Sum fordringer		184 053 425	345 970 502
Andre eiendeler			
Bankinnskudd drift	8	14 982 954	8 918 698
Forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter			
Opptjent ikke fakturert premie		5 550 000	5 550 000
Opptjent utbytte		4 005 395	4 395 702
Forskuddsbetalte kostnader		50 593	48 960
Sum forskuddsbetalte kostnader og opptjente ikke mottatte inntekter		9 605 988	9 994 662
Sum eiendeler i selskapsporteføljen		562 733 420	572 447 864

	Note	31.12.2017	31.12.2016
EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJENE			
INVESTERINGER I KOLLEKTIVPORTEFØLJEN			
Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost			
Obligasjoner som holdes til forfall	2	1 579 063 298	1 247 395 954
Bolig- og forretningslån	3	91 426 950	107 339 053
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost		1 670 490 249	1 354 735 007
Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi			
Aksjer og andeler	4, 7	2 133 828 608	1 822 096 282
Obligasjoner	5, 7	5 125 117 649	4 718 534 050
Finansielle derivater	6, 7	0	0
Bankinnskudd		69 587 977	287 754 893
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi		7 328 534 234	6 828 385 225
Sum investeringer i kollektivporteføljen		8 999 024 483	8 183 120 231
Sum eiendeler i kundeporteføljene		8 999 024 483	8 183 120 231
Sum eiendeler		9 561 757 903	8 755 568 095

Balanse / Egenkapital og forpliktelser

	Note	31.12.2017	31.12.2016
Opptjent egenkapital			
Annen opptjent egenkapital	10, 13	1 553 693 974	1 302 333 398
Sum opptjent egenkapital	10, 14, 15	1 553 693 974	1 302 333 398
Forsikringsforpliktelser			
Premiereserve	11	7 275 090 000	6 989 457 000
Særskilt forpliktelse - for regulering av pensjoner	12	79 095 348	0
Kursreguleringsfond		553 349 680	350 619 013
Sum forsikringsforpliktelser		7 907 535 028	7 340 076 013
GJELD I SELSKAPSPORTEFØLJEN			
Finansielle gjeldsposter som måles til virkelig verdi			
Finansielle derivater	6	117 831	513 748
Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter			
Påløpt kostnad		2 700 055	2 639 957
Annen kortsiktig gjeld			
Gjeld til megler		85 000 000	80 000 000
GJELD I KUNDEPORTEFØLJENE			
Finansielle gjeldsposter som måles til virkelig verdi			
Finansielle derivater	6	2 994 617	20 254 275
Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter			
Påløpt kostnad		9 716 396	9 750 705
Sum egenkapital og forpliktelser		9 561 757 902	8 755 568 095

Oslo, 23. mars 2018

Finn Melbø (leder)

Stein Gjerding

Greta Torbergsen

Trond Teisberg

Renate Messel Hegre

Kontantstrømoppstilling

(Tall i hele kroner)	2017	2016
Kontantstrøm fra drift		
Innbetaling fra medlemmene	746 737 970	628 176 577
Bankrenter	708 835	1 209 577
Renteinntekter utlån	2 266 597	2 855 148
Renter obligasjoner/sertifikater	176 999 994	152 444 528
Aksjeutbytte	16 528 309	13 406 789
Andre inntekter	1 099 317	255 083
Sum	944 341 023	798 347 702
Betalte finansutgifter	-1 572 135	-4 486 687
Betalte pensjoner	-301 205 259	-290 277 056
Administrasjonsutgifter	-41 641 557	-38 930 948
Endring i leverandørgjeld	83 339	46 270
Endringer i annen gjeld	4 942 450	79 373 121
Sum	-339 393 162	-254 275 300
Sum kontantstrøm fra drift	604 947 860	544 072 403
Kontantstrøm fra investeringer		
Netto realisert kursgevinst/-tap(-) aksjer/derivater/hedgefond	21 833 963	319 876 201
Netto realisert kurstap(-)/-gevinst obligasjoner/sertifikater	5 959 949	-662 124
Netto realisert avkastning eiendomsfond	8 085 315	49 044 201
Netto endring i utlån	15 050 550	25 239 924
Netto tap lån	0	0
Netto endring i eiendomsfond	-199 563 683	138 140 122
Netto endring i verdipapir	-796 844 132	-683 828 443
Netto endring i andre fordringer	158 761 347	-172 052 562
Sum kontantstrøm fra investeringer	-786 716 692	-324 242 682

(Tall i hele kroner)	2017	2016
Kontantstrøm fra finansiering		
Innbetalt ansvarlig kapital	-34 894 574	0
Sum kontantstrøm fra finansiering	-34 894 574	0
Netto kontantstrøm i perioden	-216 663 405	219 829 721
Likviditetsbeholdning 1.1.	303 972 464	84 142 743
Likviditetsbeholdning 31.12.	87 309 059	303 972 464
Netto endring likvidbeholdning	-216 663 405	219 829 721

Noter

Note 1 | Regnskapsprinsipper

Regnskapet er så langt det passer satt opp i overensstemmelse med Forskrift om årsregnskap for pensjonsforetak av 20.12.2011, og regnskapslov gjeldende fra 01.01.1999.

Pensjonspremier

Pensjonspremier inntektsføres etter hvert som de opp-
tjenes. Innbetaling av pensjonspremier skjer etterskuddsvis
hvert kvartal.

Renter

Renter inntektsføres etter hvert som de opptjenes.

Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost

Obligasjoner som holdes til forfall er vurdert til kostpris
korrigert for resultatført over-/ underkurs. Over-/under-
kurs på kjøpstidspunktet resultatføres over obligasjonens
gjenværende løpetid.

Bolig- og forretningslån er bokført til pålydende verdi
pr. 31.12.2017.

Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi

Aksjer og andeler

Aksjer og andeler er vurdert til virkelig verdi pr. 31.12.2017.
Verdiendringen føres over resultatet. Virkelig verdi er lik
markedsverdi pr. 31.12.2017. Markedsverdien er basert på
siste omsatte kurs i 2017.

I aksjer og andeler inngår andeler i eiendomsfond.
Andelene er vurdert til markedsverdi pr. 31.12.2017.
Markedsverdien er basert på uavhengige verddivurderinger
av eiendommene.

I aksjer og andeler inngår også andeler i infrastrukturfond
og hedgefond. Fondene har beregnet verdien av andelene
pr. 31.12.2017 i henhold til bransjestandard.

Obligasjoner

Obligasjoner er vurdert til virkelig verdi pr. 31.12.2017.
Verdiendringen føres over resultatet. Virkelig verdi er lik
markedsverdi pr. 31.12.2017. Markedsverdi er lik lignings-
kurs for 2017.

Finansielle derivater

Valutaterminer og opsjoner er bokført til virkelig verdi pr.
31.12.2017. Virkelig verdi er lik markedsverdi pr. 31.12.2017.

Verdipapirer som måles til virkelig verdi, er vurdert som én
portefølje. Urealisert gevinst eller tap i porteføljen frem-
kommer som forskjellen mellom sum anskaffelseskostnad
og sum markedsverdi. Netto urealisert gevinst i porteføljen
avsettes til kursreguleringsfondet. Netto urealisert tap i
porteføljen utgiftsføres.

Utenlandsk valuta

Bankinnskudd, samt fordringer og gjeld i utenlandsk valuta,
er omregnet til valutakurs pr. 31.12.2017.

Forsikringsforpliktelser

Beregningene er basert på forutsetningen om at pensjons-
ordningen fortsetter å være operativ så lenge det er knyttet
forpliktelser til de som er medlemmer pr. 31.12.2017. Det er
derfor tatt hensyn til alle potensielle pensjonsytelser i lov om
Pensjonsordning for apotekvirksomhet som er under utbeta-
ling eller som kan bli aktuelle på et senere tidspunkt. I tillegg
omfattes ordningen av avtalefestet pensjon (AFP) med
mulighet til uttak av pensjon fra 62 år etter gitte kriterier.

Det beregnes en kontantverdi av opptjent pensjon basert
på medlemsstatus pr. balansedato (31.12.2017) for alle
medlemmer i ordningen. Beregningene er foretatt etter
standardiserte aktuarielle prinsipper med hensyn på
neddiskontering og beregning av risiko. Det legges til grunn
at pensjonsytelsene tjenes opp lineært fra ansettelse
til pensjonering, justert for eventuell tilleggstid dersom
medlemmet har tidligere opptjent rettighet.

De aktuarielle forutsetningene for dødelighet ved opplevel-
sesrisiko og dødelighet for dødsrisiko er basert på grunnlags-
elementene i K2005. Dødelighet ved opplevelsesrisiko er i
tillegg styrket med 15 % sikkerhetsmargin for begge kjønn.

Uføresannsynlighetene er basert på beregningsgrunnlaget
K1963 styrket med en faktor på 2,5.

Opptjent egenkapital

Opptjent egenkapital består av Annen opptjent egenkapital.
Annen opptjent egenkapital utgjør pensjonsordningens
overdekning i forhold til pensjonsordningens forpliktelser.
Denne egenkapitalen skal minimum tilsvare beregnet
solvensmarginkrav. Solvensmarginkravet er omtalt i note 15.
Annen opptjent egenkapital utover solvensmarginkravet/krav
til minimumskapital er definert som fri egenkapital. Det er
ingen retningslinjer som begrenser anvendelsen av den frie
egenkapitalen i Pensjonsordningen for apotekvirksomhet.

Note 2 | Obligasjoner som holdes til forfall

Tall i hele 1.000					Forskjell mellom bokført verdi og pålydende
Utsteder	Pålydende verdi	Kostpris	Bokført verdi	Markeds-verdi	
Statsgaranterte	100 000	90 490	98 384	105 350	1 616
Bank/finans	225 000	224 573	224 824	232 995	176
Kommune/fylke	25 000	23 835	24 013	24 508	987
Industri	999 030	1 000 423	1 000 145	1 033 815	-1 115
Energi	265 000	267 238	266 712	278 130	-1 712
Sum obligasjoner som holdes til forfall:	1 614 030	1 606 559	1 614 078	1 674 798	-48
Opptjente renter			27 118	27 118	
Total bokført verdi	1 614 030	1 606 559	1 641 196	1 701 916	-48

Bokført verdi 1.1.2017:	1 279 036
Tilgang 2017:	408 000
Avgang 2017:	-51 833
Årets periodiserte over-/underkurs:	-2 414
Endring opptjente renter 2017:	8 407
Bokført verdi 31.12.2017:	1 641 196

Herav andel kollektivporteføljen	1 579 063
Herav andel selskapsporteføljen	62 133

Alle obligasjoner som holdes til forfall er notert på regulerte markedsplasser. Alle obligasjoner er utstedt i NOK. Effektiv rente på obligasjoner som holdes til forfall er 4,2 prosent. Effektiv rente er beregnet på grunnlag av effektiv rente på det enkelte papir. Effektiv rente vektet i forhold til det enkelte papirs pålydende og summeres. Forskjellen mellom bokført verdi og pålydende resultatføres over obligasjonenes gjenværende løpetid.

Note 3 | Bolig- og forretningslån

Pensjonsordningen yter lån til sine medlemmer. Bolig- og forretningslån er bokført til pålydende verdi pr. 31.12.2017. Tapene for utlånsvirksomheten er erfaringsmessig meget små. Det foretas derfor ingen generell tapsavsetning på utlån.

Låntagere med boliglån er delvis dekket av en gjeldsforsikring hvor pensjonsordningen er selvassurandør. Det er ikke foretatt avsetninger for mulige erstatningstilfeller pr. 31.12.2017, siden antall erstatningstilfeller og beløpene knyttet til disse har vært lave de senere årene.

Spesifisering av låneporteføljen

	Lån til bolig	Statsgaranterte gjeldsbrevlån	Totalt
Antall	154	2	156
Beløp	94 406 325	618 067	95 024 392
Herav andel kollektivporteføljen:	91 426 950		
Herav andel selskapsporteføljen:	3 597 442		

Renten har vært uendret gjennom 2017. Rentesatsen for boliglån var 2,20 prosent pr. 31.12.2017. For statsgaranterte gjeldsbrevlån var rentesatsen 2,70 prosent.

Tap mv på utlån	2017	2016	2015	2014	2013
Avskrevet hovedstol	0	0	0	354	0
Avskrevet hovedstol, gjeldsforsikring	0	0	0	0	27 290
Avskrevet renter	0	0	0	0	0
Avskrevet renter, gjeldsforsikring	0	0	0	0	152
Innbetalt tidligere avskrevet	0	0	0	0	0
Sum	0	0	0	354	27 442

Note 4 | Aksjer/andeler

Aksjer notert på Oslo Børs

Selskap	Kostpris	Bokført verdi
Af Gruppen Ord	8 460 832	13 350 000
Aker	11 236 990	22 165 000
Autoliv Inc	14 622 959	15 763 109
Borregaard Asa	9 231 660	16 300 000
Dnb Asa	5 316 300	11 523 096
Ekornes Asa	13 298 431	17 744 546
Europris Asa	18 175 152	14 362 000
Fjord1 As	9 586 196	14 366 400
Helgeland Sparebank	5 591 160	5 280 000
Hexagon Composites	14 379 815	16 141 235
Kongsberg Gruppen Asa	14 423 016	17 490 330
Pioneer Property Group Asa	12 500 000	12 500 000
Ringerike Sparebank	7 709 172	9 099 813
Skandiabanken Asa	9 061 226	16 200 000
Softox As	3 000 000	3 000 000
Sparebank 1 Sr Bank	6 640 489	8 700 000
Sparebank 1 Østlandet	8 729 925	9 050 000
Xxl Asa	17 704 724	18 275 000
Yara International	13 075 098	13 184 500
Sum norske aksjer	202 743 143	254 495 028
Abb Ltd	10 552 142	11 055 756
Asetek As	1 100 000	11 550 000
Huhtamaki Oyj	12 528 210	13 091 456
Kone Oyj-B	9 550 494	11 019 462
Novo Nordisk As-B	22 856 829	24 315 976
Sandvik Ab	11 472 357	13 125 084
Subsea 7 S.A (Tidli Acergy S.A.)	18 984 114	20 910 000
Volvo Ab-B	14 920 709	16 475 986
Vws As	16 425 636	15 018 741
Sum utenlandske aksjer	118 390 491	136 562 461
Sum enkeltaksjer notert på Oslo Børs/VINX	321 133 634	391 057 489

Aksjefond

Fond	Kostpris	Bokført verdi
BlackRock World Index Fund	262 350 878	606 331 558
Sum utenlandske aksjefond	262 350 878	606 331 558

Hedgefond/Spesialfond

Fond	Kostpris	Bokført verdi
Archmore Infrastructure Debt Platform SCA	64 657 844	70 459 584
Gottex Market Neutral Fund	25 364	24 950
QVT Offshore Ltd. 1	145 964	152 397
QVT Roiv Hldgs Offshore Ltd. A	764 298	733 298
Sector Healthcare Fund Class A	20 402 707	42 710 905
Waterfall Eden C2	4 067 251	4 565 127
Sum utenlandske hedgefond/spesialfond	90 063 428	118 646 261

Eiendomsfond

Fond	Kostpris	Bokført verdi
Aberdeen Eiendomsfond Norge I AS	3 175 833	3 369 726
Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS	306 296 790	333 629 628
Pareto Eiendomsfelleskap AS/IS	427 763 408	537 647 690
Union Core Real Estate Fund AS	2 256 227	2 268 536
Union Core Real Estate Fund IS	223 366 550	224 839 000
Sum eiendomsfond	962 858 808	1 101 754 580

Sum aksjer og andeler	1 636 406 748	2 217 789 888
------------------------------	----------------------	----------------------

Herav andel kollektivportefølje	1 574 455 520	2 133 828 608
Herav andel selskapsportefølje	61 951 228	83 961 281

Porteføljen av enkeltaksjer består av aksjer som er notert på Oslo Børs, eller som forventes å bli notert i løpet av seks måneder, samt nordiske aksjer som er notert på børs i København, Stockholm eller Helsinki og som inngår i VINX benchmark index. Det er gitt rammer for hvor stor andel av totalkapitalen som kan plasseres i aksjer i ett enkelt selskap, samt for maksimal risiko på forvaltningen av enkeltaksjer totalt sett.

Black Rock World Index Subfund spiller referanseindeksen MSCI World Index, og har derfor tilnærmet samme risikoprofil som denne.

Investeringene i hedgefond består ved årsskiftet av 5 ulike fond. Hedgefonds-eksponeringen er kraftig redusert i løpet av året etter at forvaltningsavtalen med Gottex Fund management ble avsluttet i juli. Referanseindeksen for hedgefondsinvesteringene for 2017 har som tidligere vært Global Hedge Fund Index. Risikoprofilen på samlet hedgefondsinvestering antas å ligge vesentlig lavere enn risikoprofilen for aksjeinvesteringer.

POA har fra januar 2015 investerte en mindre andel av kapitalen i Archmore Infrastructure Debt Platform. Dette fondet investerer i infrastruktur. Investeringen er klassifisert som spesialfond.

Eiendomsinvesteringer består av andeler hos Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS/AS, Pareto Eiendomsfelleskap AS/IS og Union Core Real Estate Fund IS/AS. Investeringene er bokført til markedsverdi pr. 31.12.2017. Markedsverdien av andelene er beregnet basert på uavhengige verdivurderinger av eiendommene.

Bokført verdi av eiendomsinvesteringene pr. 31.12.2017 (tusen kroner):

	2017	2016	2015	2014	2013
Inngående balanse	826 565	937 384	858 515	609 043	514 961
Tilgang i året til anskaffelseskost	225 623	0	62 019	237 349	120 679
Avgang i året til anskaffelseskost	-26 059	-138 140	0	0	-23 179
Verdireguleringer i regnskapsåret	75 626	27 321	16 850	12 123	-3 418
Utgående balanse	1 101 755	826 565	937 384	858 515	609 043
Herav andel kollektivporteføljen	1 060 044	806 118	904 522	826 073	582 236
Herav andel selskapsporteføljen	41 711	20 447	32 862	32 442	26 807

Selskapsstrukturen i Pareto Eiendomsfelleskap AS/IS består av to selskaper – Pareto Eiendomsfelleskap IS og Pareto Eiendomsfelleskap AS, hvor AS'et er hovedmann i IS'et. Investeringen i Pareto Eiendomsfelleskap AS/IS anses som en direkte investering i eiendom. Det er kun investert i eiendommer i Norge. Av de totale investeringene som Pareto Eiendomsfelleskap har foretatt er 79 prosent fast eiendom i Stor-Oslo, 12 prosent er fast eiendom på Østlandet for øvrig, mens 9 prosent er fast eiendom i Vestfold. 67 prosent av de totale investeringene er i bygg relatert til lager/logistikk, 19 prosent er i bygg relatert til terminal/logistikk, mens resterende er bygg relatert til handel. Gjennomsnittlig vektet restløpetid på leiekontraktene for eiendommene i porteføljen er gjennom 2017 økt fra 8,7 år til 10,3 år. Ved utgangen av 2017 utgjør bruttoleie for eiendommene i porteføljen 159,7 millioner kroner.

Selskapsstrukturen i Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS/AS består av to selskaper – Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS og Aberdeen Eiendomsfond Norge I AS, hvor AS'et er hovedmann i IS'et. Investeringen i Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS/AS anses som en direkte investering i eiendom. Det er kun investert i eiendommer i Norge. Av de totale investeringer som Aberdeen Eiendomsfond Norge I IS/AS har foretatt er 52 prosent fast eiendom i Oslo, 13 prosent i Trondheim, 10 prosent i Bergen, 2 prosent i Stavanger samt 23 prosent i andre kommuner. Porteføljen består av 30 eiendommer. Gjennomsnittlig vektet restløpetid på leiekontraktene for eiendommene i porteføljen er ved utgangen av 2017 på 5,2 år, som er svakt ned i forhold til utgangen av 2016. Bruttoleie for eiendommene i porteføljen utgjorde 463 millioner kroner i 2017.

Selskapsstrukturen i Union Core Real Estate Fund IS/AS består av to selskaper – Union Core Real Estate Fund IS og Union Core Real Estate Fund AS, hvor AS'et er hovedmann i IS'et. Investeringen i Union Core Real Estate Fund IS/AS anses som en direkte investering i eiendom. Det er kun investert i eiendommer i Norge. Union Core Real Estate er i en oppstartsfase og har foreløpig investert i 3 forretningseiendommer, alle i Oslo-området.

Ingen del av eiendomsarealet er til egen benyttelse for Pensjonsordningen for apotekvirksomhet.

Note 5 | Obligasjoner

Utsteder	Kostpris	Markedsverdi	Urealiserte gevinster
Bank og finans	1 751 660 173	1 762 375 978	10 715 805
Kommune/fylke	1 761 190 330	1 769 761 621	8 571 291
Statsgaranterte	305 604 944	307 539 150	1 934 206
Industri	960 512 352	933 499 927	-27 012 426
Energi	302 565 750	309 399 372	6 833 622
Ansvarlige lån	220 316 000	223 690 722	3 374 722
Sum rentepapirer omløpsmidler	5 301 849 550	5 306 266 770	4 417 220
Opptjente renter		20 512 549	
Totalt	5 301 849 550	5 326 779 319	
Herav andel kollektivporteføljen		5 125 117 649	
Herav andel selskapsporteføljen		201 661 670	

Porteføljen av rentepapirer klassifisert som omløpsmidler består av rentepapirer som er notert på Oslo Børs, Oslo ABM og Nordic Nasdaq (Stockholm), samt ikke listede rentepapirer. Alle rentepapirer klassifisert som omløpsmidler er utstedt i NOK, bortsett fra sju rentepapirer utstedt i USD, fire rentepapirer utstedt i EUR, og to rentepapirer utstedt i SEK. Effektiv rente for flytende rente papirer er på ca. 1,5 % og på fastrentepapirer på ca. 2,0 prosent p.t. Gjennomsnittlig effektiv rente er beregnet ut fra papirenes effektive rente vektet i forhold til markedsverdi.

Note 6 | Finansielle derivater

Hensikten med bruk av derivater i forvaltningen er å effektivisere forvaltningen av fondsmidlene, herunder muligheten for å sikre investeringene. Pensjonsordningen kan i utgangspunktet kun investere i børsnoteerte (standardiserte) derivater. Underliggende papirer må være verdipapirer som ordningen kan investere i i henhold til gjeldende retningslinjer. Ikke-standardiserte derivater (Over The Counter-derivater) kan kun benyttes til sikringsformål. Dette gjelder imidlertid ikke norske FRA.

Pr. 31.12.2017 var det investert i følgende derivater:

Valuta kjøpt	Valuta solgt	Nominelt beløp i NOK	Virkelig verdi i NOK
NOK	EUR	294 574 300	-1 215 321
NOK	USD	458 375 175	-603 965
NOK	SEK	92 968 691	-1 344 660
NOK	DKK	38 368 035	-48 903
Sum valutaterminer		884 286 201	-3 212 849
Aksjederivater:			
Euro Stoxx call opsjoner		1 791 881	100 401
Sum aksjederivater		1 791 881	100 401
Sum balanseførte derivater:		886 078 082	-3 112 449
Herav andel kollektivporteføljen (gjeld)			-2 994 617
Herav andel selskapsporteføljen (gjeld)			-117 831

Det har gjennom 2017 vært foretatt sikring av de utenlandske aksjeinvesteringene ved bruk av opsjoner. Slike sikringsforretninger har belastet regnskapet for 2017 med netto om lag 11 millioner kroner. I tillegg har det i 2017 vært handlet aksjeopsjoner. Derivatene har blitt brukt for på en effektiv måte å justere aksjeeksponeringen.

Note 7 | Finansielle instrumenter målt til virkelig verdi

I henhold til årsregnskapsforskriften for pensjonsforetak skal finansielle instrumenter som måles til virkelig verdi klassifiseres i forhold til hvordan virkelig verdi måles. Klassifiseringen sier noe om relativ usikkerhet knyttet til målingen for de ulike nivåene.

Forskriften definerer tre beregningsnivåer for hvordan virkelig verdi måles:

1. Virkelig verdi måles ved bruk av noterte priser i aktive markeder for identiske finansielle instrumenter. Ingen justering foretas i disse prisene.
2. Virkelig verdi måles med bruk av annen observerbar input enn de noterte prisene som brukes i nivå 1, enten direkte (priser) eller indirekte (utledet fra priser).
3. Virkelig verdi måles med bruk av input som ikke baseres på observerbare markedsdata (ikke observerbar input).

Virkelig verdi hierarki for finansielle instrumenter målt til virkelig verdi:

	31.12.2017	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Aksjer og andeler	2 217 789 888	391 057 489	606 331 558	1 220 400 841
Obligasjoner	5 326 779 319		5 326 779 319	
Finansielle derivater	-3 112 449		-3 112 449	
Totalt	7 541 456 758	391 057 489	5 929 998 428	1 220 400 841

Note 8 | Bankinnskudd

Av bankinnskudd knyttet til drift på 14 982 954 kroner pr. 31.12.2017 utgjør 314 810 kroner bundne skattetrekkmidler.

Som sikkerhet for ulike derivatposisjoner må pensjonsordningen stille sikkerhet i form av bundne innskudd på marginkontoer i bank. Pr. 31.12.2017 er det ingen slike bundne innskudd.

Note 9 | Kundefordringer – tap på kundefordringer

Kundefordringer er bokført med 177 709 204 kroner og består av:

	31.12.2017	31.12.2016
Kundefordringer knyttet til premieinntekter:	177 240 789	172 337 458
Kundefordringer lån:	728 658	775 044
Øvrige kundefordringer	398	0
Avsetning for mulige tap:	- 260 641	0
Sum kundefordringer:	177 709 204	173 112 502

Kundefordringer er bokført til pålydende verdi pr. 31.12.2017. Det er foretatt avsetning for mulig tap i kundefordringene pr. 31.12.2017.

Bokført tap på fordringer spesifiseres som følger:

	2017	2016
Realisert tap på fordringer:	0	0
Endring avsetning for mulig tap:	260 641	0
Bokført tap på fordringer:	260 641	0

Note 10 | Annen opptjent egenkapital

Annen opptjent egenkapital er pr. 31.12.2017 på 1 553 693 974 kroner. Annen opptjent egenkapital med tillegg av kursreguleringsfondet på 553 349 680 kroner utgjør til sammen ordningens overdekning.

Pensjonsordningen har beregnet solvensmarginkrav etter lignende regler som gjelder for private pensjonskasser i henhold til administrasjonsinstruksen fra Arbeids- og sosialdepartementet gjeldende fra 2011. Beregnet solvensmarginkrav pr. 31.12.2017 er 254 760 021 kroner, se beregning i note 15 nedenfor.

Solvensmarginkravet skal dekkes innenfor annen opptjent egenkapital. Annen opptjent egenkapital, eksklusiv solvensmarginkravet, men med tillegg av kursreguleringsfondet, utgjør 1 852 283 634 kroner. Dette utgjør ordningens bufferkapital.

Note 11 | Premiereserve

Pensjonsordningen for apotekvirksomhet er kun pliktig til å gjennomføre forsikringsteknisk beregning av fremtidige forpliktelser hvert femte år. Styret har likevel valgt å foreta årlige forsikringstekniske beregninger. Resultatet av beregningene benyttes også til regnskapsformål.

Premiereserven beregnes som nåverdien av opptjente pensjonsrettigheter pr. 31.12.2017. Premiereserven skal dekke fremtidige pensjoner opptjent på balansedato for ordningens medlemmer. For pensjonistene er premiereserven nåverdien av gjenstående pensjonsutbetalinger. Beregning av avsetningen følger regelverket for private pensjonskasser så langt det passer.

Det benyttes beregningsgrunnlaget K2005 med en beregningsrente på 3 prosent. Dødelighet ved opplevelsrisiko er styrket med 15 % sikkerhetsmargin for begge kjønn.

Uføreforutsetningen er basert på beregningsgrunnlaget K1963 styrket med en faktor på 2,5.

Administrasjonsreserven tar høyde for de forventede fremtidige kostnader knyttet til utbetaling av pensjonene. Administrasjonsreserven beregnes ikke særskilt, men inngår i premiereserven. Pensjonsordningen for apotekvirksomhet har valgt å foreta avsetning for de fremtidige kostnadene tilsvarende 4 prosent av de beregnede pensjonsforpliktelsene. Det er avsatt for løpende pensjonister, aktive og oppsatte medlemmer (dvs. arbeidstakere som har sluttet i medlemsberettiget stilling og som har opptjent rettighet).

Note 12 | Særskilt forpliktelse – for regulering av pensjoner

For virksomheter som meldte seg ut av pensjonsordningen med virkning fra 1.1.2017 ble det foretatt et engangsoppgjør for den beregnede kostnaden ved fremtidig regulering av pensjoner. Engangsoppgjøret utgjorde 87 883 720 kroner og ble avsatt som særskilt forpliktelse i balansen.

Den faktiske kostnaden for regulering av pensjoner det enkelte år gjenspeiles i premiereserven. Den særskilte avsetningen for beregnet reguleringskostnad reduseres derfor årlig med 1/10-del av opprinnelig beløp. Rest særskilt forpliktelse pr. 31.12.2017 er 79 095 348 kroner.

Note 13 | Disponering av årets resultat

Årets overskudd på 286 255 150 kroner avsettes til annen opptjent egenkapital.

Annen opptjent egenkapital utgjør pr 31.12.2017 totalt 1 553 693 974 kroner. Annen opptjent egenkapital og kursreguleringsfondet utgjør til sammen ordningens overdekning.

Note 14 | Spesifikasjon av endringer i opptjent egenkapital

Pr. 31.12.2017 utgjør opptjent egenkapital 1 553 693 974 kroner.

Virksomheter som meldte seg ut av pensjonsordningen med virkning fra 1.1.2017 fikk tilført en beregnet andel av overdekningen i pensjonsordningen. Dette reduserer opptjent egenkapital med 34 894 574 kroner i 2017.

Endringen i opptjent egenkapital i 2017 kan vises som følger:

Opptjent egenkapital pr. 31.12.2016	1 302 333 398
- Avregnet andel egenkapital i forbindelse med utmelding	-34 894 574
+ Årets overskudd avsettes til annen opptjent egenkapital	286 255 150
= Opptjent egenkapital pr. 31.12.2017	1 553 693 974

Note 15 | Beregning av solvensmarginkrav

Pr. 31.12.2017 er solvensmarginkravet beregnet å utgjøre 254 760 021 kroner.

Beregningsgrunnlaget for solvensmarginkravet pr. 31.12.2017 er som følger:

	Beregnings- grunnlag	Beregnings- faktor	Beregnet solvens- marginkrav
Premiereserve alderspensjon	5 986 808 415	4,00 %	239 472 337
Dødelighetsrisiko (udekket risiko, brutto)	194 640 818	0,30 %	583 922
Uførepensjon og premiefritak (gjennomsnittlig brutto erstatningskostnad 2014–2016)	56 552 932	26,00 %	14 703 762
Sum solvensmarginkrav pr. 31.12.2017			254 760 021

Note 16 | Premieinnbetalinger

Det er innbetalt 658 854 250 kroner i premie fra medlemmene i 2017. Til sammenligning er det bokført premieinntekter med 663 757 581 kroner. Tilsvarende ble det i 2016 innbetalt 628 176 577 kroner i premie fra medlemmene, og bokført premieinntekter med 648 380 407 kroner. Forskjellen mellom premieinntekter og premieinnbetalinger består av endringen i premier som er fakturert, men ikke betalt samt periodisering av opptjente premieinntekter.

Note 17 | Pensjoner

Av utgiftsførte pensjoner utgjør 679 074 kroner avskrivninger i forbindelse med for mye utbetalte pensjoner. Tilsvarende tall for 2016 var 609 486 kroner.

Note 18 | Forvaltningskostnader

Samlede forvaltningskostnader utgjør 25 167 275 kroner. Det har vært 3 ansatte i pensjonsordningen i 2017. Lønn og sosiale kostnader til disse tre kapitalforvalterne utgjør 9 462 397 kroner i 2017 og inngår i forvaltningskostnadene.

Note 19 | Forsikringsrelaterte administrasjonskostnader

Pensjonsordningen administreres av Statens pensjonskasse. Det er i 2017 utgiftsført 15 486 074 kroner for kjøp av tjenester i forbindelse med administrasjon av pensjonsordningen, herunder kostnader til regnskapsføring, aktuatertjenester og administrasjon av pensjoner. Videre er det utgiftsført 326 250 kroner for revisjon inkludert merverdiavgift. Hele beløpet gjelder ordinære revisjonstjenester. Honorar til styret er utgiftsført med 329 776 kroner. Kostnader til betalingsformidling utgjør 827 654 kroner, mens diverse andre kostnader og kostnadsrefusjoner utgjør i alt netto 195 851 kroner. Samlet utgjør de forsikringsrelaterte administrasjonskostnadene 17 165 605 kroner.

Det er i 2017 utbetalt honorar til medlemmene av styret i ordningen som følger:

Finn Melbø, leder	66 292
Stein Gjerdning	62 922
Renate Messel Hegre	61 236
Trond Teisberg	66 292
Greta Torbergsen	64 607
Kjell Morten Aune (vara)	5 056
Kristin Juliussen (vara)	3 371
Totalt	329 776

Note 20 | Kapitalavkastning

Beregnet avkastning for totalporteføljen utgjør:

År:	2017	2016	2015	2014	2013
Avkastning i % (verdijustert):	5,12	4,83	2,37	6,61	7,55
Avkastning i % (bokført):	2,63	6,48	1,38	4,47*	4,63

* Korrigert ifm årsregnskapet for 2015

Kapitalavkastningen over er beregnet for den samlede porteføljen; kollektivporteføljen og selskapsporteføljen. For private pensjonskasser var det fra 2009 et krav at kapitalavkastningen beregnes for kollektivporteføljen under ett.

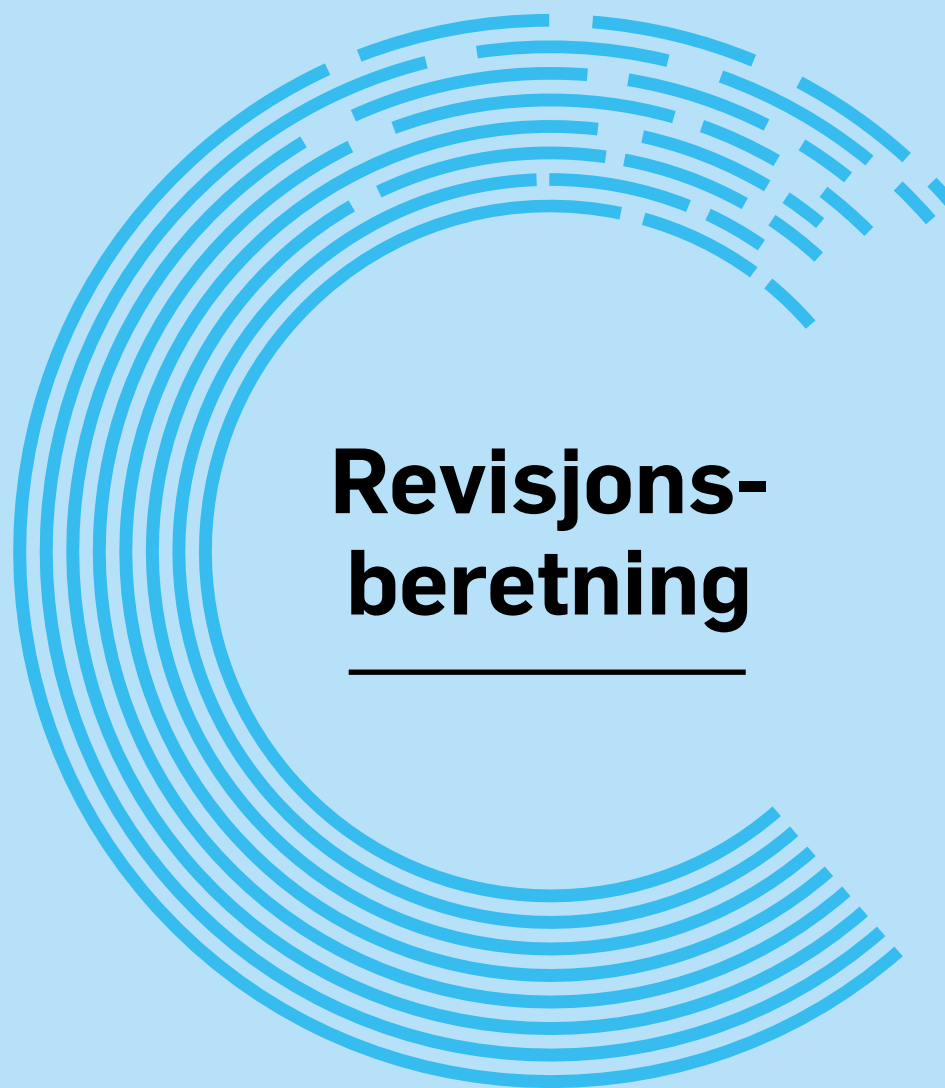
Note 21 | Resultatanalyse

Pensjonsplanendringer:	0,00 MNOK
Renteresultat ¹⁾	214,20 MNOK
Risikoresultat ²⁾	-10,05 MNOK
Øvrig resultat ³⁾	249,94 MNOK
Administrasjonsresultat	0,00 MNOK
Forsikringsresultat:	454,09 MNOK

1) Renteresultat er differansen mellom faktisk avkastning og beregningsrente i premiereserven.

2) Risikoresultatet er sammenstilling av risikoinntekter minus risikoutgifter. Risikoinntekter er faktisk innbetalt og teknisk beregnet risikopremie for død og uførhet, samt dødelighetsarv. Risikoutgifter er tilførte avsetninger for risikohendelser.

3) Resultatført differanse mellom fakturert og faktisk beregnet premie. Et negativt øvrig resultat vil indikere at det er betalt for lite premie.

Revisjons- beretning

Revisjonsberetning

Statsautoriserte revisorer
Ernst & Young AS
Dronning Eufemias gate 6, NO-0191 Oslo
Postboks 1156 Sentrum, NO-0107 Oslo

Foretaksregisteret: NO 976 389 387 MVA
Tlf: +47 24 00 24 00
www.ey.no
Medlemmer av Den norske Revisorforening

UAVHENGIG REVISORS BERETNING

Til styret i Pensjonsordningen for apotekvirksomhet

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Pensjonsordningen for apotekvirksomhet som består av balanse per 31. desember 2017, resultatregnskap og kontantstrømoppstilling for regnskapsåret avsluttet per denne datoen, og en beskrivelse av vesentlige anvendte regnskapsprinsipper og andre noteopplysninger.

Etter vår mening er årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av pensjonsordningens finansielle stilling per 31. desember 2017, og av dens resultater og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i avsnittet *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av pensjonsordningen i samsvar med de relevante etiske kravene i Norge knyttet til revisjon slik det kreves i lov og forskrift. Vi har også overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon

Øvrig informasjon omfatter informasjon i pensjonsordningens årsrapport bortsett fra årsregnskapet og den tilhørende revisjonsberetningen. Styret er ansvarlig for den øvrige informasjonen. Vår uttalelse om revisjonen av årsregnskapet dekker ikke den øvrige informasjonen, og vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese den øvrige informasjonen med det formål å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen og årsregnskapet eller kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen, eller hvorvidt den tilsynelatende inneholder vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere det. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styrets ansvar for årsregnskapet

Styret er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Styret er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må styret ta standpunkt til pensjonsordningens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet med mindre styret enten har til hensikt å avvikle pensjonsordningen eller legge ned virksomheten, eller ikke har noe annet realistisk alternativ.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller feil, og å gi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan skyldes misligheter eller feil og er å anse som vesentlig

A member firm of Ernst & Young Global Limited

dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

Som del av en revisjon i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- ▶ identifiserer og anslår vi risikoen for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten det skyldes misligheter eller feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll;
- ▶ opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av pensjonsordningens interne kontroll;
- ▶ vurderer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige og om regnskapsestimatene og tilhørende noteopplysninger utarbeidet av styret er rimelige;
- ▶ konkluderer vi på om styrets bruk av fortsatt drift-forutsetningen er hensiktsmessig, og, basert på innhentede revisjonsbevis, hvorvidt det foreligger vesentlig usikkerhet knyttet til hendelser eller forhold som kan skape betydelig tvil om pensjonsordningens evne til fortsatt drift. Dersom vi konkluderer med at det foreligger vesentlig usikkerhet, kreves det at vi i revisjonsberetningen henleder oppmerksomheten på tilleggsopplysningene i årsregnskapet. Hvis slike tilleggsopplysninger ikke er tilstrekkelige, må vi modifisere vår konklusjon. Våre konklusjoner er basert på revisjonsbevis innhentet frem til datoen for revisjonsberetningen. Etterfølgende hendelser eller forhold kan imidlertid medføre at pensjonsordningens evne til fortsatt drift ikke lenger er til stede;
- ▶ vurderer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapet gir uttrykk for de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et rettviseende bilde.

Vi kommuniserer med styret blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen, tidspunktet for vårt revisjonsarbeid og eventuelle vesentlige funn i vår revisjon, herunder vesentlige svakheter i den interne kontrollen som vi avdekker gjennom vårt arbeid.

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om årsberetningen

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, mener vi at opplysningene i årsberetningen om årsregnskapet, forutsetningen om fortsatt drift og forslaget til disponering av resultatet er konsistente med årsregnskapet og i samsvar med lov og forskrifter.

Konklusjon om registrering og dokumentasjon

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at styret har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av pensjonsordningens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringsskikk i Norge.

Oslo, 10. april 2018
ERNST & YOUNG AS

Knut Aker
statsautorisert revisor

Uavhengig revisors beretning - Pensjonsordningen for apotekvirksomhet

A member firm of Ernst & Young Global Limited

Pensjonsforpliktelser

→ **Forsikringstekniske avsetninger i Pensjonsordningen for apotekvirksomhet økte med 286 millioner kroner i 2017. Per 31.12.2017 er premiereserven estimert til 7 275 millioner kroner.**

Premiereserve er definert som nåverdien av opptjente pensjonsrettigheter ved balansedato. Nåverdien kommer frem ved å neddiskontere de forventede framtidige pensjonsutbetalingene med en beregningsrente på tre prosent.

I tillegg benyttes det et grunnlag med

- (i) sannsynligheter for å overleve og få utbetalt alderspensjon,
- (ii) sannsynligheter for å bli arbeidsufør og få utbetalt uførepensjon, og
- (iii) sannsynligheter for å dø og etterlate seg familiemedlemmer som har rett til ektefelle- eller barnepensjon.

I 2017 er det ikke gjort noen endringer i de aktuarielle forutsetningene. Dette innebærer at beregningene er gjennomført med dødelighetstariffen K2005 styrket med 15 prosent sikkerhetsmarginer for begge kjønn, og uføretariffen K1963 styrket med 250 prosent.

Beregningsrente, ett års opptjening for aktive og regulering av pensjonsgrunnlag eller pensjonsytelse er med på

å bygge opp premiereserven. På den andre siden reduserer pensjonsutbetalingene premiereserven.

Forsikringsresultat

Forsikringsresultatet er positivt og splittes opp i tre ulike resultat: renteresultat, risikoresultat og øvrig resultat.

Renteresultat 214 millioner

Renteresultatet er klart positivt, noe som vil si at avkastningen (5,1 prosent) på pensjonsmidlene er klart høyere enn beregningsrenten (3,0 prosent) i premiereserven. Størrelsen på pensjonsmidlene er for tiden også vesentlig høyere enn premiereserven.

Risikoresultat -10 millioner

Risikoresultatet er negativt med 10 millioner. Dette innebærer at beregnet risikopremie gjennom året var mindre enn netto premiereserveøkning, som følge av faktiske risikohendelser i perioden.

Øvrig resultat 250 millioner

Øvrig resultat er positivt. Dette er differansen mellom den premien som er fakturert ordningen gjennom året, og den premien som er beregnet i forsikringssystemet. Fakturert premie er beregnet med bakgrunn i en fast prosentsats (18,1 prosent) av pensjonsgrunnlaget. Aktuarielt beregnet premie oppdateres kontinuerlig gjennom året etter som medlemmenes pensjonsrettigheter endrer seg.

Vurdering av pensjonsordningens økonomiske stilling

I en pensjonsordning som Pensjonsordningen for apotekvirksomhet, der forpliktelsene i sin helhet skal være sikret gjennom fondsoppbygging, bør verdien av midlene avsatt til pensjon (eiendeler) minst tilsvare størrelsen på de forsikringsmessige avsetninger for å kunne sikre en rimelig dekningsgrad i ordningen. Dette er i tråd med de krav som stilles til tilsvarende private ordninger, som er underlagt Finansforetaksloven og Forsikringsvirksomhetsloven.

Overdekningen i ordningen fortsetter å øke. Ved årsslutt 2015 var den på 1,3 milliarder kroner og ved utgangen av 2016 var den på 1,7 milliarder kroner. Nå ved utgangen av 2017 er overdekningen på 2,1 milliarder kroner. Det er i hovedsak økende premieinntekter og god avkastning som har bidratt til den solide overdekningen. Premieinntektene er å regne som sikker inntekt, mens avkastningen er mer usikker. Premiesatsen på 18,1 prosent vil bidra til at pensjonskassen fortsetter å bygge nødvendig buffer, slik at den er i bedre stand til å møte nye kapitalkrav for pensjonskasser.

Den økonomiske situasjonen i pensjonskassen anses å være tilfredsstillende gitt gjeldende overdekning, premiesats og solvensregelverk.

Kapitalforvaltning

→ **Kapitalforvaltningen leverte en verdijustert avkastning på 5,1 prosent i 2017. Midler til forvaltning økte med noe over 800 millioner gjennom året, og var på 9,3 milliarder ved utgangen av desember.**

Kapitalforvaltningen i Pensjonsordningen for apotekvirksomhet (POA) skal bidra til at ordningen kan oppfylle sine langsiktige forpliktelser uten for store variasjoner i premien. Målet er å oppnå så høy avkastning som mulig innenfor tilgjengelig risikokapasitet.

Investeringsstrategien til POA er vedtatt av styret. Risikonivået i investeringsporteføljen skal være slik at ordningen kan tilfredsstille lovpålagte egenkapitalkrav med minst 99 prosent sannsynlighet.

Resultater

Kapitalforvaltningen leverte også i 2017 et solid resultat. Total avkastning på pensjonsordningens midler for 2017 ble på 5,12 prosent (verdijustert). Tidsvektet avkastning ble på 5,10 prosent.

Alle aktivaklassene POA har investert i gjennom året, bidro positivt til resultatet. Særlig aksjer og eiendom ga god avkastning i året som gikk, og ordningens aksje- og eiendomsinvesteringer bidro samlet sett med nesten 60

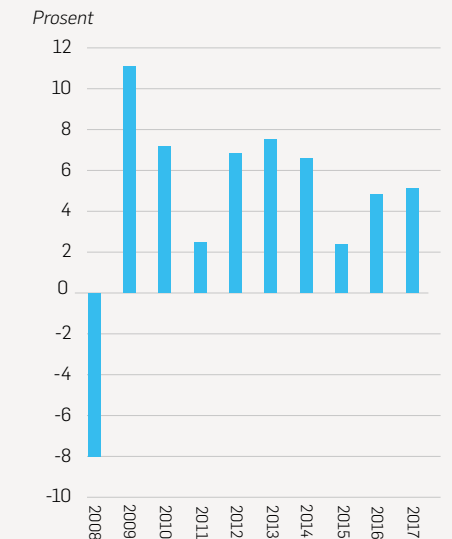
prosent av resultatet. Renteinvesteringene ga også god avkastning.

Aktivaklasse:	Vekt 31.12.2017	Avkastning
Renteinvesteringer - omløp	57,3 %	3,3 %
Renteinvesteringer - anlegg	16,7 %	4,0 %
Aksjer	10,8 %	17,5 %
Eiendom	11,9 %	9,4 %
Hedgefond/spesialfond	1,3 %	1,0 %
Utlån til medlemmer	1,1 %	2,0 %
Bankinnskudd	0,9 %	

Svingninger i resultater er helt normalt og som forventet for en investeringsportefølje med moderat risiko – slik som POA.

Figuren til høyre viser årlig tidsvektet avkastning på fondsmidlene siste 10 år. Som det fremgår av figuren har POA kun hatt ett år med negativ avkastning i perioden, ved starten på finanskrisen i 2008. Snittavkastningen for 10-årsperioden har vært på 4,6 prosent. For de siste fem årene har snittavkastningen vært 5,3 prosent.

Årlig avkastning POA

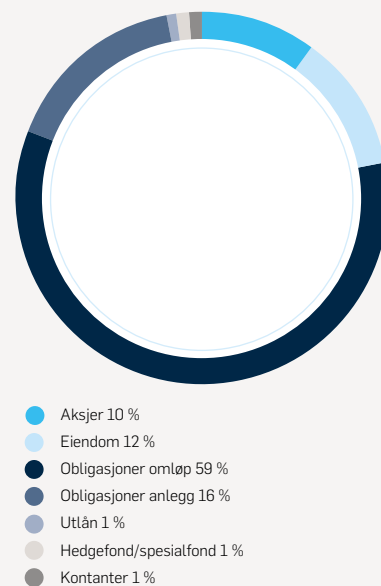
Aktivaallokering

Pensjonsordningen forvaltet ved utgangen av 2017 totalt 9 293 millioner kroner. Dette er en økning på 812 millioner gjennom året. Midler til forvaltning forventes fortsatt å vokse gjennom 2018 som følge av likviditetsoverskudd i ordningen.

Kapitalforvaltningen arbeider kontinuerlig med å identifisere de investeringsmuligheter som gir best mulig utnyttelse av risikokapasiteten til POA. Gjennom 2017 er eksponeringen i anleggsobligasjoner og eiendom økt. Risikonivået for ordningen ble tatt noe ned i forhold til tidligere ved inngangen til 2017, og aksjeeksponeringen er følgelig noe redusert.

I investeringsplanen for 2018 vedtok styret i tråd med administrasjonens anbefaling å videreføre risikonivået fra 2017. Bakgrunnen for forslaget var at administrasjonen vurderte at det fremover fortsatt ser ut til å være moderat oppside i å ta finansiell risiko. Risikonivået inn i 2018 gir nok handlingsrom til å opprettholde risikospredning mot et bredt utvalg av aktivaklasser.

Aktivaallokering

Figuren over viser strategisk allokering i ulike aktivaklasser ved inngangen til 2018.

Vurdering av framtidsutsikter

→ **Implementering av nytt EU-basert regelverk for pensjonskasser sammen med forventning om moderat avkastning på pensjonsmidlene og økt levealder i befolkningen, gjør at norske pensjonskasser går en utfordrende tid i møte.**

Pensjonsordningen for apotekvirksomhet (POA) forvaltes i henhold til lov om pensjonsordning for apotekvirksomhet med tilhørende administrasjonsinstruks. Instruksene som har vært gjeldende i 2017 er fra 2011, og slår fast at forvaltningen av POA så langt mulig skal følge det samme regelverket som tilsvarende pensjonsordninger. Reglene for forsikring og pensjon er bundet av EU-regulering på området, og er i endring.

POAs finansielle stilling er styrket de senere årene, og POA er ved inngangen til 2018 godt kapitalisert.

Ulike regler for forsikringsselskap og pensjonskasser

I Norge har livsselskaper og pensjonskasser historisk sett vært underlagt tilnærmet like virksomhetsregler. Etter at Finansforetaksloven trådte i kraft 01.01.2016 skilte blant annet reglene om kapitalkrav og detaljregulering av investeringer lag. Finansforetaksloven inkorporerte Solvency

II-reglene for forsikringsselskaper. Det ble i den forbindelse innført risikobaserte kapitalkrav, samtidig som kapitaldekningsreglene¹ og de detaljerte investeringsbegrensningene som tidligere lå i kapitalforvaltningsforskriften falt bort.

Pensjonskasser er ikke underlagt Solvency II-regelverket, men har et eget regelsett (IORP). Et utkast til nytt direktiv (IORP II) ble vedtatt av EU november 2016. Regelverket introduserer strenge kvalitative krav til styring, kontroll og risikovurderinger, mens medlemsstatene pålegges å løse opp detaljregulering rundt investeringsvirksomheten. IORP II-regelverket inneholder ikke spesifikke kapitalkrav for pensjonskasser utover hva som ligger i Solvency I-regelverket, men åpner for at medlemsstatene kan velge å innføre strengere kapitalkrav. IORP II regelverket skal implementeres i Norge innen 1. januar 2019.

Finansdepartementet sendte i 2016 på høring et forslag om at også pensjonskassene i Norge – på lik linje med forsikringsselskapene – skulle underlegges Solvency-baserte kapitalkrav fra 01.01.2018. De foreslåtte kapitalkravene ligger tett opp til dagens stresstestkrav (stresstest I). Saken ligger til behandling hos Finansdepartementet.

POA: Helhetlig risikotenkning

Pensjonsordningen for apotekvirksomhet vedtok allerede i 2009 en investeringsstrategi basert på helhetlig risikotenkning, der risikonivået for investeringene settes med

basis i finansielle mål for ordningen som helhet. Videre har POA gjennom flere år lagt vekt på at kapitalforvaltningen så langt mulig skal følge myndighetspålagte krav til styring og kontroll. Vi har blant annet gjennomført stresstester med basis i Finanstilsynets metodikk.

Norske pensjonskasser rapporterer jevnlig stresstester til Finanstilsynet. Etter gjeldende tilsynspraksis skal pensjonskasser som har bufferkapitalutnyttelse på over 200 prosent i stresstest I vurdere aktuelle tiltak. Ved utgangen av 2017 hadde POA en bufferkapitalutnyttelse på 76 prosent basert på Finanstilsynets stresstest I. Det viser at ordningen basert på situasjonen ved siste årsskifte er godt kapitalisert selv uten aktiv sikring av aksjeeksponering.

Økte rapporterings- og sikkerhetsstillelseskrav for verdipapirhandel

En pågående strøm av nytt regelverk for verdipapirhandel fører til økte handels- og administrasjonskostnader for pensjonsordningene. EMIR-regelverket (European Market Infrastructure Regulation) som primært omhandler krav til avstemming, rapportering og sikkerhetsstillelse for handel med ikke børsnoterte derivater, trådte i kraft i Norge 1. juli 2017. Fra 3. januar 2018 trer nye MIFID-regler (Markets in Financial Instruments Directive) i kraft med ytterligere økte krav til rapportering og transparens rundt verdipapirhandel. Reglene stiller i tillegg nye krav til honorarstruktur for verdipapirhandel og tilknyttede tjenester.

¹ Kapitaldekningsreglene fastsatte minimum kapitalkrav basert på sammensetningen av investeringene.

Norge forplikter seg også gjennom OECD-traktater til omfattende rapportering som i særlig grad påvirker finansforetak. Formålet med traktatene er blant annet å hindre skatteunndragelse, terrorfinansiering og økonomisk kriminalitet. Et eksempel på dette er CRS (Common Reporting Standard) som trådte i kraft i 2017.

Utfordringer for pensjonskassene

De siste årene har vært utfordrende for tilbydere av ytelsespensjonsordninger. Etter finanskrisen i 2008 har rentenivået i Norge vært lavt. I tillegg har den norske lønnsveksten i flere år vært høy i forhold til andre land. Det har medført en sterk vekst i pensjonsforpliktelsene. Et fortsatt lavt rentenivå gjør at avkastningsforventningene fremover er moderate.

I vurderingen av de regnskapsførte forsikringsforpliktelsene forutsettes det at pensjonsordningen forblir operativ så lenge det er tilknyttet forpliktelse på de medlemmene som er registrert per balansedato. I en pensjonsordning som Pensjonsordningen for apotekvirksomhet, der forpliktelsene i sin helhet skal være sikret gjennom fondsoppbygging, bør verdien av midlene avsatt til pensjon (eiendeler) minst tilsvare størrelsen på de forsikringsmessige avsetningene for å kunne sikre en rimelig dekningsgrad i ordningen. Dette er i tråd med de krav som stilles til tilsvarende private ordninger, som er underlagt Forsikringsvirksomhetsloven.

De siste årene har den beregnede norske rentekurven på 16-17 års horisont ligget godt under 3 prosent, som er beregningsrenten POA benytter. Dette gir vesentlige effekter ved markedsverdivurdering av forsikringsforpliktelsene, fordi markedsverdien av forpliktelsene blir mye høyere enn bokført verdi. Dermed reduseres tilgjengelig egenkapital ved Solvency II-baserte stresstester.

Med bakgrunn i økt levealder i befolkningen, har Finanstilsynet besluttet at det med virkning fra 2014 skal innføres nytt dødelighetsgrunnlag (K2013) for kollektive pensjonsforsikringer i livforsikringsselskaper og pensjonskasser. Finansnæringen har fått syv år på opppreserveringen, med første år 2014.

Det gjøres fortløpende vurderinger om POA bør avsette etter K2013, selv om pensjonskassen ikke er direkte underlagt Finanstilsynet, og effekten avhenger av et ikke kjent regelverk for levealdersjustering av de yngre årskullene. Beregninger gjennomført på dagens bestand viser imidlertid svært små endringer ved å innføre K2013 samtidig som man levealdersjusterer de yngre årskullene etter prognosene til NAV. Aktuar har likevel vurdert det som hensiktsmessig å benytte frigjorte avsetninger etter endring til ny uførepensjonen i 2015 til å dekke opp for en forventet økt levealder i pensjonsordningen.

Statistikk

Statistikk

Bestand

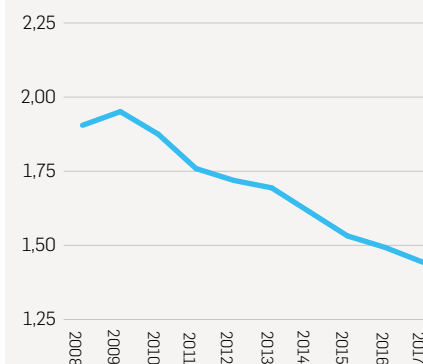
Medlemmer	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Aktive	6 308	6 515	6 561	6 689	7 125	7 274	7 422	7 585	7 645	7 704
Oppsatte*	5 673	5 783	6 093	6 245	6 386	6 564	6 767	7 175	7 522	7 925
Pensjonister	3 312	3 339	3 499	3 803	4 144	4 295	4 600	4 951	5 121	5 338
AFP	201	191	267	282	295	312	310	293	269	264
Alderspensjon	1 601	1 611	1 668	1 825	2 088	2 202	2 513	2 955	3 165	3 368
Uførepensjon	1 163	1 185	1 217	1 367	1 401	1 422	1 415	1 335	1 309	1 329
Ektefellepensjon	323	325	323	306	336	338	343	342	352	348
Barnepensjon	24	27	24	23	24	21	19	26	26	29
Forholdstall aktive/pensjonist	1,905	1,951	1,875	1,759	1,719	1,694	1,613	1,532	1,493	1,443

* Hvis du tidligere har vært ansatt hos en arbeidsgiver med tjenstepensjon i Pensjonsordningen for apotekvirksomhet, kan du ha tjent opp pensjonsrettigheter til en fremtidig pensjon. Dette kaller vi en oppsatt pensjon. I privat sektor brukes begrepet fripolise. Oppgitte tall er antall poliser og ikke medlem.

Alle oppgitte tall er antall poliser. En person kan ha flere poliser. Et eksempel på det er dersom en person har delvis uførepensjon, og er delvis i aktiv stilling. Personen vil da ha to poliser som tilsvarer disse forholdene. Samme person kan derfor telles flere ganger.

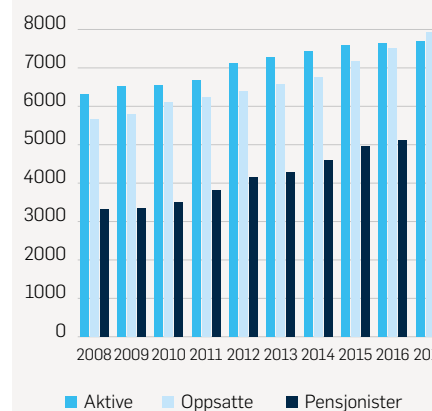
Grafen øverst til høyre viser utviklingen i forholdstallet aktive per pensjonist i bestanden fra 2008 til 2017. I 2008 var det i underkant av 2 aktive per pensjonist i ordningen, mens det ved utgangen av 2017 er snaut 1,5 aktive per pensjonist. Trenden er altså synkende som ellers i samfunnet. Vi lever lenger, og det blir færre yrkesaktive til å bære de fremtidige pensjonskostnadene. For pensjonsordningen betyr en slik utvikling hvor pensjonistbestanden øker mer enn den aktive bestanden, økte kostnader for å finansiere de kommende pensjonister.

Forholdstall aktive/pensjonister

Grafen viser utviklingen av forholdstallet aktive per pensjonist i bestanden siste ti år.

Bestandsutvikling

Aktive medlemmer

Aktive medlemmer i stilling

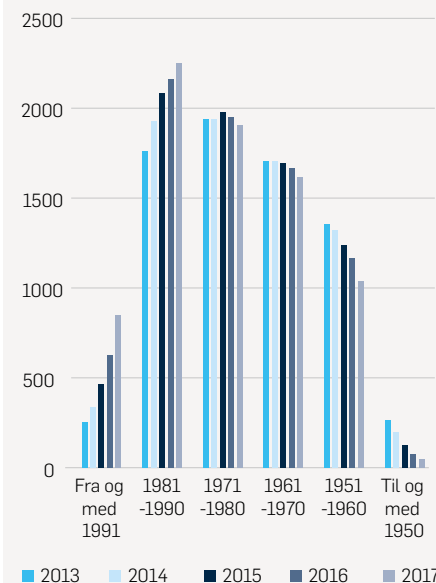
Aktive	2013	2014	2015	2016	2017		Total	Endring (2016–2017)
					Kvinner	Menn		
Apoteker	243	295	305	331	213	126	339	8
Provisorfarmasøyt	871	928	988	1 002	795	193	988	-14
Farmasøyt	223	206	222	230	237	27	264	34
Reseptarfarmasøyt	1 293	1 308	1 374	1 429	1 295	180	1 475	46
Laborant	6	6	6	6	2	-	2	-4
Apotektekniker	3 841	3 844	3 892	3 798	3 754	151	3 905	107
Kontoransatt	220	194	192	211	87	41	128	-83
Bud, sjåfør	11	11	11	6	1	7	8	2
Rengjøringsassistent	40	32	24	27	20	3	23	-4
Bestyrer	108	133	124	129	107	34	141	12
Driftskonsesjonær	399	376	408	417	275	138	413	-4
Diverse	19	89	39	59	17	1	18	-41
Sum	7 274	7 422	7 585	7 645	6 803	901	7 704	59

Tabellen viser fordeling av aktive medlemmer etter kjønn og stilling. Siste kolonne viser endring fra 2016 til 2017.

Medlemmer fordelt på årskull

Aktive	2013	2014	2015	2016	2017		Total	Endring (2016–2017)
					Menn	Kvinner		
Fra og med 1991	252	337	467	626	754	94	848	222
1981-1990	1 760	1 926	2 083	2 159	1 888	361	2 249	90
1971-1980	1 938	1 936	1 975	1 949	1 673	233	1 906	-43
1961-1970	1 704	1 703	1 696	1 667	1 498	118	1 616	-51
1951-1960	1 354	1 320	1 237	1 167	954	86	1 040	-127
Til og med 1950	266	200	127	77	36	9	45	-32
Sum	7 274	7 422	7 585	7 645	6 803	901	7 704	59

Aktive medlemmer fordelt på årskull

Tabellen viser utviklingen i aktive medlemmer fordelt på årskull i pensjonsordningen fra 2009 og frem til i dag. De eldre årskullene beveger seg ut av bestanden, mens de yngre kommer til.

Pensjonistbestand

Pensjonsart	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
AFP	175	201	191	267	282	295	312	310	293	269	264
Alderspensjon	1 518	1 601	1 611	1 668	1 825	2 088	2 202	2 513	2 955	3 165	3 368
Uførepensjon	1 135	1 163	1 185	1 217	1 367	1 401	1 422	1 415	1 335	1 309	1 329
Ektefellepensjon	294	323	325	323	306	336	338	343	342	352	348
Barnepensjon	30	24	27	24	23	24	21	19	26	26	29
Totalt	3 152	3 312	3 339	3 499	3 803	4 144	4 295	4 600	4 951	5 121	5 338

Tabellen viser utviklingen i pensjonistbestanden fra 2004 til i dag.

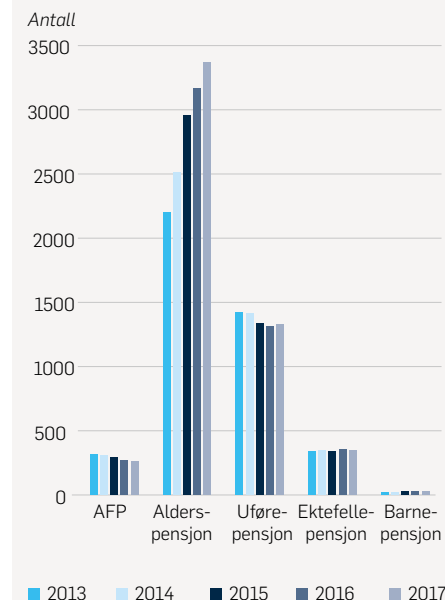
Alderspensjonister fordelt på aldersgrense ved uttak

Aldersgrense	2013			2014			2015			2016			2017		
	Menn	Kvinner	SUM	Menn	Kvinner	SUM	Menn	Kvinner	SUM	Menn	Kvinner	SUM	Menn	Kvinner	SUM
65 år	1	229	230	1	208	209	1	200	201	0	181	181	0	169	169
68 år	106	1 491	1 597	123	1 697	1 820	140	1 979	2 119	173	2 125	2 298	126	1 957	2 083
70 år	143	544	687	157	637	794	176	752	928	155	800	955	205	1 176	1 381
Totalt	250	2 264	2 514	281	2 542	2 823	317	2 931	3 248	328	3 106	3 434	331	3 302	3 633

Tabellen viser hvor mange førtids- og alderspensjonister som kommer fra stillinger med hvilke aldersgrense, spesifisert for kjønn.

Aldersgrense er det tidspunkt man må fratre stillingen, og man vil da normalt være berettiget til alderspensjon. Med tid vil antall alderspensjonister med 65-års aldersgrense fases ut. Dette følger av endringer gjort i loven, hvor aldersgrensen gradvis ble satt opp til 70 år for alle grupper. Siste endring var i 2007.

Pensjoner

Diagrammet viser at pensjonistbestanden øker jevnt og trutt. Det er alderspensjonistene som står for veksten, mens de øvrige pensjonsartene er forholdsvis stabile.

Uførepensjonistenes uføregrad

Uføregrad	2013	2014	2015	2016	2017
<=25 %	72	106	132	91	95
26–50 %	184	244	363	219	277
51–75 %	23	27	82	14	25
76–99 %	7	1	32	0	0
100 %	1 136	1 037	726	985	932
Totalt	1 422	1 415	1 335	1 309	1 329

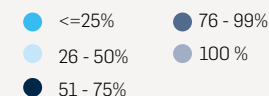
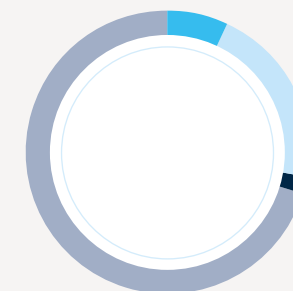
Tabellen viser antall uførepensjonister, fordelt på uføregrad for årene 2013–2017.

Utbetalte pensjoner 2017

Pensjonsart		Brutto utbetalt	%	Samordnings fradrag	%	Netto utbetalt	%
Alders- og AFP-pensjon	Menn	81 024 420	12,73 %	51 101 081	15,24 %	29 923 339	9,93 %
	Kvinner	462 856 164	72,71 %	267 834 962	79,86 %	195 021 207	64,75 %
	Totalt	543 880 584	85,44 %	318 936 043	95,09 %	224 944 541	74,68 %
Uførepensjon	Menn	3 446 640	0,54 %	93 768	0,03 %	3 352 872	1,11 %
	Kvinner	54 934 920	8,63 %	431 634	0,13 %	54 503 286	18,10 %
	Totalt	58 381 560	9,17 %	525 401	0,16 %	57 856 159	19,21 %
Enke-/Enkemannpensjon	Menn	14 846 568	2,33 %	7 003 036	2,09 %	7 843 532	2,60 %
	Kvinner	18 195 828	2,86 %	8 844 534	2,64 %	9 351 294	3,10 %
	Totalt	33 042 396	5,19 %	15 847 570	4,72 %	17 194 826	5,71 %
Barnepensjon	Menn	704 836	0,11 %	-	0,00 %	704 836	0,23 %
	Kvinner	595 488	0,09 %	90 591	0,03 %	504 897	0,17 %
	Totalt	1 300 325	0,20 %	90 591	0,03 %	1 209 733	0,40 %
Alle pensjonister	Menn	100 022 464	15,71 %	58 197 885	17,35 %	41 824 579	13,89 %
	Kvinner	536 582 400	84,29 %	277 201 721	82,65 %	259 380 680	86,11 %
	Totalt	636 604 865	100,00 %	335 399 606	100,00 %	301 205 259	100,00 %

Tabellen viser hvor mye som ble utbetalt i 2017, fordelt på de ulike pensjonstypene og spesifisert for kjønn. Beløpene er i kroner. Bruttobeløpet viser det samlede beløpet som utbetales i sum fra folketrygden og apotekordningen. Nettobeløpet viser apotekordningens andel.

Uføregrad

Figuren viser prosentvis fordeling av uførebestanden på uføregrader. Nær 3 av 4 av de som mottar uførepensjon fra POA har en uføregrad på 100 prosent.

Årsberetning utgitt av Pensjonsordningen for apotekvirksomhet.
Det tas forbehold om trykkfeil.